

хорошо поставленная речь позволяет ее обладателю правильно себя презентовать, а в современном мире это имеет огромное значение. И к сожалению в современном мире мы сталкиваемся с разными речевыми патологиями. В Азербайджане проблемами речи занимаются логопеды.

Серьезными речевыми нарушениями, такими как: заикание, недоразвитие речи различного происхождения (в том числе на фоне задержки психического развития), фонетический дефект, дизартрия, алалия, ринолалия, нарушения чтения и письма (дислексия, дисграфия, дисорфография) – способен справиться лишь специалист с высшим профильным образованием, логопед-дефектолог. Он владеет необходимыми знаниями в неврологии, пато- и нейропсихологии, психофизиологии и других смежных областях. В Центре психического здоровья при Министерстве Здравоохранения Азербайджана, логопед тесно сотрудничает с психиатрами и неврологами, что помогает правильно установить причину речевого расстройства и подобрать оптимальную методику для коррекции.

Каждый логопед – это индивидуальность. Специалисты в Центре работают с полной самоотдачей и на высоком профессиональном уровне; занятия логопеда открыты для родителей. Для приобретения и закрепления речевого навыка важна постоянная тренировка, и активное взаимодействие «логопед–ребенок–родитель», что улучшит и ускорит результат.

Центр реабилитации лиц с синдромом Дауна, построен по инициативе Фонда Гейдара Алиева в 2013 году. Прием детей начинается с 5 –го возраста.

В центре располагаются компьютерный кабинет, кабинеты логопеда, математики, астрономии, психологии, дошкольной подготовки, родительские комнаты, кабинеты биологии и зоологии, спортзал, плавательный бассейн, кино- и театральные залы. Здесь также функционируют кружки скульптуры, труда, ковроткачества, шитья, рисования. В столовой здания созданы все условия для организации питания лиц с синдромом Дауна.

На территории центра созданы детская развлекательная и открытая спортивная площадки, установлены беседки. У центра есть собственный автобус.

На картинках-фотографии, показаны условия работы с детьми и взрослыми с ограниченными возможностями здоровья в центрах здоровья и реабилитации Азербайджана.

RECUPERAREA TULBURĂRILOR DE LIMBAJ PRIN ECHILIBRAREA EMOȚIILOR

*Ciubotaru Natalia,
lector universitar, UPSC "Ion Creangă"*

Summary

In contemporary speech therapy, it attaches great importance to the effects that you have language disorders in the personality and emotions. The student with speech disorders is no longer treated as a simple person with a speech disorder; He is regarded, in the perspective of education both in terms of correct speech disorders, as well as in terms of the formation and development of the personality, able to adopt appropriate behaviours and integrative activity tasks that you carrying through and emotional management.

Activities for the correction of speech and language therapy contributes to the effective integration of students with speech disorders in the learning process and the management of emotions, their preparation for social integration. Investigation of emotions involved in the work of learning is one of the constant concerns, always topical and of great importance.

Keywords: emotion, emotional balance, speech therapy.

În logopedia contemporană se acordă o importanță deosebită efectelor pe care le au tulburările de limbaj în planul personalității și al emoțiilor. Ca atare, logopatul nu mai este tratat ca o simplă persoană cu tulburare de limbaj; el este privit, în perspectiva educării atât în ceea ce privește corectarea tulburărilor de vorbire, cât și în ceea ce privește formarea și dezvoltarea personalității, capabilă să adopte comportamente integrative și adecvate sarcinilor activității pe care o desfășoară, prin echilibrare și gestionare emoțională.

Emoțiile sunt reacții de scurtă durată, dar intense, un răspuns la stimulii ambientali, care neidentificate în mod corect, pot duce la tulburări grave în echilibrul psiho-funcțional al organismului. [2, p. 74]

Sentimentele nu depind de un stimul din afară, sunt influențate de interesul nostru, de valorile noastre, de influența contextului cultural; sentimentele persistă în timp, indiferent de prezența lângă noi a ceea ce le produce sau întreține.

Sentimentele și emoțiile se pot manifesta împreună, uneori pot apărea de sine stătător. Nu este necesară în unele cazuri existența emoției pentru a putea trăi un sentiment. [2, p. 148]

Primul care a constatat caracterul universal al emoțiilor a fost Charles Darwin, folosind această idee pentru a susține teoria evoluționistă, motivînd că emoțiile reprezintă modele de reacție mentală întipărite în sistemul nervos. În lucrarea sa *Exprimarea emoțiilor la om și animal*, Charles Darwin a identificat, pe baza modului în care emoțiile se manifestă în comportament, 9 emoții de bază. Acestea sunt: bucuria, interesul-excitația, surprinderea, tristețea (uneori desemnată ca deznădejde-anxietate), furia, frica, dezgustul, disprețul și rușinea. Această clasificare a rămas valabilă pînă astăzi și este utilizată de cercetători. Psihologul american Paul Ekman de la Universitatea California (expert în studiul emoțiilor, manifestărilor acestora și în studiul mecanismului minciunii), pe baza rezultatelor unor îndelungate cercetări pe toate continentele, arată că există 4 expresii faciale care pot fi recunoscute de orice persoană aparținînd oricărei culturi de pe planetă: frica, mînia, tristețea și bucuria. Universalitatea acestor manifestări poate fi tratată drept un puternic indiciu că aceste 4 emoții sunt emoții fundamentale, ce țin de natura umană. [2, p. 204]

Atunci când apar emoțiile, produc în noi o serie de reacții la nivel somatic, (corp), vegetativ și psihic. Reacțiile somatice pot fi observate în mod direct și pot fi: înroșire, tremurat, transpirație abundentă, respirație accelerată, pupila își poate schimba dimensiunea.

Corpul și comportamentul nostru sunt influențate de emoțiile pe care le experimentăm și îndeosebi de recunoașterea corectă a acestor emoții. Un anumit gând determinat de o emoție, poate schimba postura corpului, felul în care ne raportăm la noi înșine.

În ultimul timp, cercetările scot în evidență din ce în ce mai mult importanța emoțiilor în influențarea tulburărilor de limbaj.

Tulburările de limbaj, începînd cu cele mai simple, determină, la o anumită vîrstă, dezorganizarea echilibrului personalității și dezordini emoționale. Aceste efecte negative pornesc de la neparticiparea și neadaptarea la viața de colectiv, manifestă retard verbal, inhibiție în desfășurarea activității, ajungînd pînă la dezorganizarea personalității. Cu cât tulburările de

limbaj sunt mai grave și acționează la o vîrstă cînd copilul face eforturi considerabile pentru afirmarea sa în planul vieții sociale, cu atît efectele negative sunt mai mari, iar tulburările de personalitate sunt mai accentuate. Dacă în perioada preșcolară, copiii dau puțină importanță tulburărilor de vorbire, la școlari, și mai cu seamă la puberi și adolescenți, existența acestora poate determina trăirea unor adevărate drame. [3, p. 104]

Dacă avem în vedere faptul că fiecare stadiu de dezvoltare cronologică a copilului se caracterizează printr-o serie de particularități specifice, putem înțelege mai bine ce înseamnă, pentru copil, existența unei dificultăți în vorbire și ce efecte poate să producă asupra perioadei respective. Așadar, copiii de vîrstă școlară mică, la care se întîlnesc dislalii, disgrafii și întîrziere în dezvoltarea limbajului, manifestă receptivitate față de părerile persoanelor din jur și sunt exigenți față de propriul lor comportament și față de relaționarea cu colegii și cu adulții. Existența dificultăților de exprimare îi împiedică să se simtă degajați și să își exprime gîndurile și ideile pe măsura posibilităților lor intelectuale, devenind nervoși, deprimați, cu dificultăți în gestionarea stărilor emoționale. Tulburarea de limbaj poate constitui un factor stresant, atunci cînd subiectul nu găsește înțelegerea necesară față de dificultatea sa în vorbire sau cînd nu întrevede posibilitatea corectării ei. În asemenea situații, subiectul trăiește emoții-șoc, stări prelungite și dureroase, manifestă nesiguranță în vorbire, dar și în alte activități, apare surmenajul fizic și intelectual, care își pune amprenta pe întreaga sa activitate. În cazurile mai grave sau prin existența și a altor deficiențe, suferința psihică se accentuează prin instalarea nevrozei, a anxietății și, ca urmare, se manifestă prin izolarea de colectiv și prin fenomene de dezadaptare.

Așadar, la copiii de vîrstă școlară mică, existența tulburărilor de limbaj îi împiedică să se simtă degajați și să-și exprime gîndurile și ideile pe măsura posibilităților lor intelectuale. Aceasta îi face să fie nervoși, deprimați și să treacă ușor de la o stare afectivă la alta.

În studiul personalității, psihologii au avut dintotdeauna în vedere și deteriorarea acesteia, ca urmare a acțiunii unor factori stresanți. Personalitatea logopatului se poate dezorganiza, iar în conversație apar reținerea și teama de vorbire, ceea ce creează o stare de inerție, de rigiditate. Teama de a vorbi se întărește sub forma unor legături durabile și obsedante și, astfel, poate apărea bîlbăiala, pe fondul dislaliei sau a altei tulburări de limbaj. [5, p. 113]

Odată cu intrarea în școală a copilului cu tulburări de limbaj, tabloul manifestărilor psihice se complică tot mai mult. Solicitarea copilului de a vorbi în fața colectivului de elevi și neputința lui de a se exprima corect îi provoacă o stare de oboseală intelectuală și fizică, hipersensibilitate afectivă și refuzul de a mai răspunde, de teamă să nu greșească. Acestea determină o serie de manifestări comportamentale, care afectează personalitatea copilului și relațiile lui cu ceilalți copii și cu adulții.

În funcție de particularitățile temperamentale, de vîrstă, de educație și de dezvoltare mintală, tulburările de vorbire, în general, pot provoca și o excitație psihomotorie, manifestată prin agitații permanente, chiar în lipsa unor cauze corespunzătoare. La alți copii cu tulburări de limbaj, pot apărea manifestări inhibitive, care duc la un comportament rigid, uniform și fără un activism adecvat momentelor respective. La puberi și la adolescenți, trăirea negativă a tulburării de limbaj poate determina tulburări afectiv-emoționale și voluntare atît de profunde încît aceștia manifestă o stare depresivă permanentă.

În general, tulburările comportamentale sunt provocate de conflicte lăuntrice, de frămîntări interne, în cazul în care subiectul nu întrevede rezolvarea situației sale dificile. Cînd conflictele

se prelungesc și devin cronice, ele influențează negativ formarea caracterului logopatului și nu-i stimulează dezvoltarea psihică. La subiecții cu tulburări de vorbire, apar contradicții în rezolvarea problemelor și în studierea modalităților de acțiune mintală și practică. Totodată, structurarea personalității poate îmbrăca două forme una a personalității mature și cealaltă a personalității imature. Formele personalității se dezvoltă în relațiile cu mediul social dar la bază stau o serie de caracteristici ce țin de structura internă a individului. Ca urmare a acestuia și sub influența condițiilor de mediu se conturează conținutul sferei afectiv- motivațională, a comportamentelor și a comunicării. Pe un asemenea fondal acționează împrejurările de viață și influențele de tipul învățării, educației și activității de recuperare. În acest sens se poate interveni pe linia formării motivației cu semnificație valorică prin acțiuni asupra evidențierii intereselor cognitive în care dominant să fie comunicarea afectivă. Orice manifestare comunicațională sau comportamentală are efect mai întâi asupra persoanelor din jur și apoi, în funcție de atitudinea partenerilor și de modul în care subiectul își autoevaluează demersul făcut, se produc modificări asupra personalității. Astfel sunt interiorizate efectele respective și se trăiește tensional întregul context al desfășurării acțiunii. [4, p. 90-93]

Când copilul este mulțumit de întregul său comportament verbal, el trăiește o stare de confort psihic și se încarcă emoțional pentru noi acțiuni, iar când intervine insatisfacția se instalează anxietatea, stresul psihic și lipsa interesului pentru activitatea de comunicare. Prin predominanța trasăturilor dizarmonice iau naștere comportamente aberante, infantile iar comunicarea devine labilă, incoerentă și este centrată numai pe trebuințele primare ale copilului cu CES. Copiii cu tulburări de limbaj ce prezintă însușiri dominante ce țin de maturitate, se caracterizează prin sensibilitate, manifestă o atitudine pozitivă față de activitățile de învățare, sunt sociabili și dornici de afirmare. Când se află în situații mai dificile încearcă totuși să adopte conduite deliberate de evaziune în care se impune mai cu seamă latura emoțional-afectivă.

Frustrarea care poate apărea are un caracter temporal și conflictele motivaționale nu duc la dizarmonii majore la nivelul comunicării. Activitățile comune crează relații de interdependență funcțională între membrii unei clase, interacțiuni și schimburi reciproce de replici, generează raporturi de comunicare afectivă între elevi.

Intervenția specialistului asupra dezvoltării vorbirii copilului cu tulburări de limbaj se face fie prin canale verbale fie prin cele ocupaționale. Nivelul atins de dezvoltarea expresivă a vorbirii este determinat nu numai de posibilitățile mentale dar și de mediul social în care trăiește. [3, p. 118]

Un procedeu facil pentru stimularea comunicării afective o constituie *lectura după imagini*. Copilul cu tulburări de limbaj de vârstă școlară mică descrie cu încântare elementele unei imagini clare, viu colorate și numește acțiunile care de obicei îi fac plăcere. De exemplificat sunt jocurile ”Traista cu povești”, ”Cine improvizează cea mai frumoasă poveste”, ”Părintele și copilul,,.

Jocul, propulsat de motivația existențială, organizează cu procesele afective întreaga țesătură de relații. *Jocurile de imitație* care implică o identificare cu modelul are un substrat afectiv socializant. Copilul cu tulburări de limbaj descoperă și exersează prin joc relații active față de obiecte și persoane, relație care are nevoie de o diversitate cât mai largită. Rolul adaptat în acțiunea ludică presupune o identificare afectivă pentru că în joc copilul nu intră în competiție de performanță cu adultul ci se adultizează, acesta devenindu-i egal. Acțiunea ludică pune în lumină modalitățile după care jocul dezvoltă procesul de comunicare afectivă. Experiența spontană la nivel de trăire emoțională a valorilor morale, estetice, se produce în cea mai mare

măsură în joc. Tocmai pentru acest fapt se consideră conținutul jocului ca un factor de importanță majoră în dezvoltarea comunicării afective la elevii cu tulburări de limbaj mai ales că în primii ani de școală ritmul de organizare a personalității este mai intens pe latura afectivă și psihomotrică. Existența unei stimulări organizate a acțiunilor ludice activează structurile afective. Încărcătura afectivă la acești copii este deosebit de pregnantă, dar numai sub forma exprimării căci conținutul rămâne sărac, ea este însoțită de o gestică foarte bogată.

Jocurile de creație constituie unul din cele mai favorabile momente pentru exersarea vorbirii afective și a socializării datorită comunicării intense ce se stabilește între copii. Manifestările copiilor cu tulburări de limbaj în cadrul jocului au adeseori un caracter contradictoriu a cărei esență este necesar să fie cunoscută de învățător. Deși unii dintre acești copii pot fi retrași, ei simt mereu nevoia și tind să se apropie de ceilalți, dar sunt anumite cauze care îi împiedică să facă acest lucru. O analiză atentă trebuie întotdeauna să releve cauzele motivaționale care stau la baza laturii executorii a acțiunii ludice sau cele de natură negativă, individualistă, egoistă a conduitei. În centrul preocupărilor se situează asigurarea cadrului stimulativ necesar unei participări afective a copilului cu tulburări de limbaj la regulile jocului, antrenarea într-o comunicare corectă cu partenerii de joc, stabilirea unei relații reciproce învățător-copil dar mai ales a interrelațiilor copil-copil și copil-copii.

Un rol deosebit de important în stabilirea relațiilor și interrelațiilor, precum și în asigurarea unei participări afective a elevilor cu tulburări de limbaj în comunicare îl au *dramatizările*. În clasele mici dramatizările se fac pe baza povestirilor orale ale învățătorului, și abia mai târziu, odată cu formarea deprinderilor de citire conștientă se apelează la textul scris. *Dramatizarea libera* constituie o formă a jocului cu roluri. Faptul că în acest tip de jocuri copiii împrumută atitudini și comportamente verbale gata elaborate, le ușurează sarcina. Firesc, reușita activității depinde de gradul de cunoaștere a povestirii. În acest scop este necesar să se realizeze în prealabil o suită de alte activități care să se desfășoare în mai multe ore la clasă. În timpul desfășurării jocului se va interveni discret atunci când este absolut necesar pentru precizarea succesiunii evenimentelor, dinamizarea dialogului. Având în vedere spiritul de imitație al școlarului mic cu tulburări de limbaj, capacitatea mai puțin dezvoltată de selecție și discernământ a modelelor pe care le imită, se înțelege necesitatea de a selecta aspectele comportamentale oferite de literatură, de a găsi forma în care să se ofere și posibilitatea de a le analiza. Aici dramatizarea își găsește rolul său în educarea comportamentelor afective a elevilor cu tulburări de vorbire prin limbaj.

Lumea basmelor oferă copiilor o complexitate de personaje, de aceea *poveștile* aduc în limbajul său specific, exemple concrete de manifestare a minciunii, necinstei, a falsității a îngâmfwării. Copiii reușesc în conversație să facă distincție între „bine” și „rău”. Dramatizarea poveștilor lui Ion Creangă, aduce în fața copiilor manifestări concrete prin limbajul personajelor alături de gestică și mimică. Expresiile folosite în limbaj dau copiilor libertatea de a rîde, de a prețui sau disprețui fapte ale personajelor. Obiceiurile populare cu prilejul srbătorilor de Crăciun și Anul Nou - sunt creații pe care copiii le joacă cu deosebită plăcere. Stimulați de limbajul popular la care se adaugă jocul specific semnificația acestor obiceiuri populare aduc bucurie copiilor, îmbogățind prin forma și specificul limbajului, imaginația lor. Dramatizarile presupun o pregătire prealabilă sistematică a învățătorului: povestiri, repovestiri, audiții, filme, interpretarea izolată a anumitor replici. În pregătirea montajelor, a carnavalurilor, elevii însușesc un număr mare de cunoștințe referitoare la operele literare, date despre autor etc.

Expresiile personale țin de mimica feței, deschiderea ochilor, direcția privirii, poziția sprâncenelor, prin care exteriorizarea bucuriei, a suferinței, a mâhnirii, a încurajării, a surprizei sunt redată de școlarul mic prin repetate exerciții în contextul limbajului exprimat prin rol. Învățarea limbii și dezvoltarea limbajului sunt căile principale de stimulare, restructurare și progres ale echilibrării emoțiilor și ale formării personalității. Învățarea limbii de către elevul cu tulburări de limbaj are nevoie de o metodologie specială adaptată și la exigențele dezvoltării. La copilul tipic, procesul de dezvoltare a limbajului și de învățare a limbii sunt sincronizate între ele și se derulează pe o coordonată cronologică standard. La copilul cu tulburări de limbaj există o disritmie a acestor procese, fenomen care influențează considerabil capacitatea copilului de învățare spontană a limbii.

Procesele afective și reglarea emoțiilor sunt declanșate prin fapte cognitive cum ar fi: lectura unei imagini, audiția unei povești, a unei dramatizări. De obicei emoțiile sunt cuplate două câte două în perechi de elemente contrare: bucurie-tristețe, simpatie – antipatie, entuziasm – deprimare, iubire-ură. Polaritatea trăirilor afective se manifestă în funcție de particularitățile situației și dependent de particularitățile personale. Un mijloc de evaluare a dramatizării este jocul de creație cu subiecte și roluri din povești și basme. Aceste jocuri preiau din dramatizări scene sau episoade care le-au plăcut copiilor mai mult și ajung în scenarii proprii. La reușita acestor jocuri contribuie foarte mult limbajul prin forma sa monologată sau dialogată.

În esență comunicarea verbală la elevii cu tulburări de limbaj este labilă, cu momente de stagnare și cu dezvoltări progresive lente, fapt ce se corelează cu însușirile dominante de personalitate prin exercitarea unor interinfluențe emoționale reciproce.

Tulburările de limbaj și defectele de vorbire sunt prezente la majoritatea elevilor din clasele mici. Deși sub influența activităților instructive-educative și terapeutice, aceste tulburări se diminuează și se reduc treptat, ele se pot întîlni destul de frecvent și la diferiți elevi din clasele mai mari, fie datorită orientării târzii spre activități terapeutice, fie datorită unor fenomene decompensatorii emoționale, frecvente la copii cu tulburări de limbaj, mai ales la vârsta pubertății.

Activitățile de corectare a vorbirii și terapia limbajului contribuie la integrarea eficientă a elevilor cu tulburări de limbaj în procesul învățării și al gestionării emoțiilor, la pregătirea lor pentru integrarea socială multiplă. Investigarea emoțiilor implicată în activitatea de învățare reprezintă una dintre preocupările constante, mereu în actualitate și de mare importanță.

Bibliografie:

1. Boșcaiu, E. Cu privire la raportul dintre tulburările de vorbire și dezvoltarea activității intelectuale la copil. În Probleme de defectologie, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1964.
2. Cosmovici A. Psihologie generală. Iasi, Editura Polirom, 1996.
3. Verza F. E. Afectivitate și comunicare, București: Editura Fundației Humanitas, 2004. 369 p.
4. Калягин В.А. Структура тревожного комплекса при речевой патологии. II Обозрение психиатр, и мед. психол. № 1., 1995.
5. Носенко Э. Л. Эмоциональное состояние и речь. Киев, 1981.